

Бескровна Е.Р., студ., гр. ТЗ-6, ФБСО
Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

МУЗЕЇ ЯК ОБ'ЄКТИ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Туристична сфера, щорічно все більше розвиваючись, приваблює нових відвідувачів. Безперечно, одним із найважливіших об'єктів цієї діяльності є музеї, як носії культурної та пізнавальної інформації. Тож дослідження музеїв, їхня роль для Держави та освітнього процесу досі не втрачає актуальності й навіть знаходиться на новому, сучасному етапі розвитку. Все це доводить важливість даної теми як для обговорення, так і детального вивчення.

Звичні усім музеї – це заклади культурно-освітнього та науково-дослідного напрямку, головним призначенням яких є збереження та використання цінних пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, залучення громадян до вивчення національної і світової історико-культурної спадщини. Музеї дають змогу як побувати в давньому минулому, так і побачити сьогодення людства і навіть частково заглянути у майбутнє. Відомо, що у музеях різних країн світу дбайливо зібрано і зберігається все те, що дороге народові, що є його гордістю, що у найкращих аспектах зображує туристичний потенціал держави.

Музеї також багатofункціональні носії соціальної інформації, призначені й для збереження природничо-наукових цінностей та поширення знань через вивчення і демонстрацію унікальних пам'яток матеріальної культури. Вони перетворюються на важливі та унікальні осередки освіти і навчання, оскільки забезпечують доступ до національної культурної та природної спадщини. Експонати там наочно демонструють багато аспектів життя, наприклад, давніх людей, частини їхнього побуту, цінні літературні або мистецькі твори авторів, родом із наших земель, завдяки чому і стають важливими об'єктами краєзнавчої пізнавальної діяльності.

Найвідомішим та найбільш поширеним типом музею є краєзнавчий. Такі музеї переважно є у кожному місті, яке зберігає у собі частину історії, яке має чим поділитись із відвідувачами. Найважливіша особливість краєзнавчих музеїв полягає в тому, що у них зібрані першоджерела та оригінали, тобто пам'ятки, які безпосередньо пов'язані з розвитком природи та життям людського суспільства рідної країни. За цією особливістю музеї близькі до науково-дослідних установ.

Багато музеїв досі ведуть пошук свого місця в багатоманітному культурному просторі. Серед тисяч краєзнавчих, літературних, історичних музеїв яскраво виділяються ті, які дають можливість відвідувачам взаємодіяти з експонатами, тобто інтерактивні музеї. Новими та особливо актуальними сьогодні є онлайн музеї, які дають можливість не виходячи із дому побачити тисячі найрізноманітніших експонатів і дізнатись про будь-яку країну світу. Саме поява цих нових видів є доказом того, що музеї є важливим об'єктом у туризмі та постійно розвиваються, щоб адаптуватись під інтереси сучасних відвідувачів.

Безперечно, музеї можна назвати найбільшими сховищами реальних пам'яток історії, матеріальної і духовної культури. А разом із тим й важливими об'єктами туристичної діяльності. Адже часто саме для того, щоб відвідати найпопулярніші музеї, туристи приїжджають до країни. Більше того, навіть коли ціллю поїздки туриста є інша мета, він, будучи у новій країні чи місті, обов'язково загляне до цікавого музею. Яскравим прикладом такого музею є відомий Паризький Лувр – найбільший і найбільш відвідуваний музей у світі. Тільки за минулий рік його відвідали майже 10 мільйонів осіб із різних куточків Землі. Колекція творів мистецтва Лувра нараховує понад 35 тисяч експонатів та постійно приваблює до своїх залів нових відвідувачів.

Отже, протягом останніх десятиліть в світі, а особливо в європейських країнах змінився погляд на роль музеїв у суспільстві. Вони розглядаються не лише як сховище артефактів, а й як заклади, які можуть зацікавити відвідувачів до вивчення культурно-історичних цінностей країни, організувати цікаве дозвілля і бути важливим об'єктом туристичного ринку. Музеї із найдавніших часів демонструють у своїх стінах найунікальніші об'єкти культури та побуду давніх людей, найцінніші папери та найдорожчі витвори мистецтва всюди знаних майстрів. Тож, безперечно, вони, постійно розвиваючись, не втрачають свою привабливість, несуть важливу культурно-пізнавальну інформацію про край та загалом є вагомим частиною для туристичної сфери будь-якої країни.

Блищак І.О., студ., гр. ТЗ-6, ФБСО
Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУЧАСНИЙ СТАН ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У сучасному житті роль їжі збільшилась і чимало змінилась. У минулому, при відсутності великої кількості закладів харчування, більша увага приділялася приготуванню страв власноруч у домашніх умовах. Говорячи про сьогоденні реалії, люди все більше перестають зациклюватися на щоденному готуванні і все більше користуються послугами ресторанів та кафе, що значно економить час. У свою чергу ресторатори і кухарі, намагаючись удосконалити і урізноманітнити українську кухню, звернулися до цікавих і найбільш екзотичних кухонь світу, що призвело до того, що і серед українців з'явилося чимало любителів японських, китайських, американських та інших страв.

Гастрономічний туризм як подорожі з метою задовольнити свої гастрономічні смаки – одна із прогресивних та перспективних сучасних туристичних галузей, що досить стрімко розвивається.

За прогнозом Всесвітньої туристичної організації, до 2020 р. Україна може вийти в першу двадцятку країн із найбільш популярними напрямками туризму. Перспективним у такому контексті, на нашу думку, є розвиток гастрономічного туризму, який сприятиме відродженню національних кулінарних традицій та буде вагомим фінансовим чинником поповнення державної скарбниці й грошових доходів населення країни, яке буде задіяне в такому туристичному секторі.

Такий стрімкий розвиток ресторанів із незвичною для українського народу їжею зумовив збільшення інтересу до корінної й унікальної їжі, харчових продуктів і кулінарних традицій інших народів, а це у свою чергу породило гастрономічний туризм в Україні. Саме поняття гастрономічного туризму являє собою різновид туризму, взаємопов'язаний з пересуваннями по різних країнах і континентах з метою ознайомлення з національними стравами, продуктами, напоями. Під час таких турів споживач відвідує ресторани з національною кухнею, бере участь у гастрономічних заходах і приготуванні місцевих страв, знайомиться з історією та рецептурою національної їжі та напоїв, дегустує напої й подорожує по місцях вирощування, збору й виробництва продуктів, які його цікавлять. Виділяють два види гастрономічного туризму: міський і сільський. Окрім цього можна виділити підвиди гастрономічного туризму: культурно-пізнавальний, розважальний, діловий, освітній, рекреаційно-оздоровчий тощо.

Міський гастрономічний туризм включає в себе відвідування ресторанів, у яких дотримуються традицій приготування національної їжі. Часто такий тур супроводжується екскурсіями на підприємства, які виробляють «культові» продукти – броварні, сироварні, виноробні підприємства. Послуги, які надаються при сільському гастрономічному туризмі, більш специфічні, цікавіші й передають увесь колорит певної території. Перш за все це збирання ягід, грибів у лісі, участь у зриванні винограду, персиків, оливок. Пізніше туристи можуть скуштувати страви, приготовані відповідно до правил місцевої кухні. Крім того, існують тури, які знайомлять не з різними стравами однієї місцевості, а з однією стравою в різних місцевостях. Це – винні тури, що пропонують прогулянки виноградниками, збирання винограду, дегустацію вин або кавові тури. Для гастрономічних туристів (та й не лише для них) проводяться гастрономічні фестивалі.

Гастрономічний туризм відносно нове явище на туристичному ринку, але незважаючи на це, Україна також намагається розвивати його по всій території. Для прикладу, перші гастрономічні тури було розроблено в Одеській області в рамках проекту ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні». Згодом їх об'єднали під спільною назвою Дорога вина і смаку Української Бессарабії. Процес створення даного маршруту зайняв 2 роки, результат виявився успішним. Закарпаття також проявило своє бажання збільшити туристичні потоки, тому в 2020 році було презентовано проект Дорога вина та смаку Закарпаття, і вже цього року туроператори повезуть гостей за новими маршрутами. Також триває підготовка Доріг вина та смаку Херсонщини, Миколаївщини (в майбутньому ці регіональні дороги планують поєднати в Південний український винно-гастрономічний шлях), Прикарпаття та Криворіжжя. Окрім вина, Україна ще має чим здивувати як вітчизняних, так й іноземних туристів.

Мета гастрономічних турів – насолодитися особливостями кухні тієї чи іншої країни. При цьому дана мета не зводиться лише до того, щоб спробувати якусь рідкісну, екзотичну страву або перепробувати незліченну кількість страв. Важливо насолодитися місцевою рецептурою, яка століттями вбирала в себе традиції і звичаї місцевих жителів, їхню культуру приготування їжі.

В етнографічних дослідженнях зафіксовано, що українська кулінарія налічує понад 4 тисячі рецептів різноманітних страв з м'яса, особливо свинини, риби, овочів, яєць, молочних продуктів. Постійно присутні в українському меню найрізноманітніші борошняні страви: вареники, галушки, млинці, налисники, бабки, кльоцки, деруни (тертюхи), зрази, різноманітністю та вигадливістю відзначається випічка: паски, тістечка, пироги, маківники, вергуни, солодовники тощо.

Як і всяка кухня з багатим історичним минулим, українська кухня є в значній мірі регіональною, інтегруючи кулінарні традиції інших народів. Так, західноукраїнська кухня помітно відрізняється від східноукраїнської: відчувається вплив польської кухні на подільську, турецької кухні на буковинську, угорської на гуцульську і російської на кухню Слобідської України.

Фестиваль борщу – фестиваль, який проводиться в багатьох містах України, адже це національна страва. У місті Борщів Тернопільської області він проходить у першій половині вересня. На фестивалі представляють понад 50 рецептів борщу зі всіх районів області, а також відвідувачів чекає цікава розважальна програма зі збереженням українських традицій. Цьогорічний Київський фестиваль борщу відбувся дещо в незвичній онлайн формі (ситуація з коронавірусом внесла свої корективи), але це не завадило усім учасникам успішно презентувати страву. Особливістю стало те, що даний захід було занесено до Книги рекордів України у категорію Культура і масові заходи.

Добре відомі туристам фестивалі вареників у Буковелі й сала в Луцьку. Незвичайні голубці можна покуштувати на фестивалі голубців у Великому Бичкові Рахівського району. У третю суботу вересня в Коростені Житомирської області проводиться фестиваль дерунів. Найбільший з тамтешніх дерунів потрапив у книгу рекордів Гіннеса – 140 кг. Дивлячись на таке розмаїття подій, гастрономічному туристові в Україні є що спробувати, але і це ще не весь перелік «смачних» розваг.

Гастрономічний туризм – це наймовірний спосіб показати всьому світові українську культуру через багатство наших страв і напоїв. А ще цей вид туризму має такі переваги:

- спосіб привертання уваги туристів навіть до тих місць, які вже давно їм знайомі;
- гастрономічні тури актуальні увесь рік, що повністю виключає поняття сезонності і відповідно, постійний дохід для підприємств сфери обслуговування;
- у гастрономічних подорожах турист дізнається про повсякденне життя, традиції, культуру місцевості через живе спілкування з жителями і власниками підприємств, що іноді буває більш пізнавально і цікаво, ніж звичайна екскурсія;
- даний вид туризму стане у пригоді тим, хто бажає присвятити своє життя кулінарії. При спілкуванні з людьми, які повністю віддаються своїй справі, можна запитати цінну пораду щодо ведення господарства, технологій виробництва продукції та багато іншої корисної інформації;
- продукція на виробництві або в товаристві людей, які її зробили, в особливій атмосфері смакує краще тому спонукає туристів до придбання продуктів;
- дуже важливим плюсом гастрономічного туризму є те, що поблизу таких маршрутів розвивається інфраструктура, відкриваються сільські садиби, з'являється потреба в послугах перевізників, екскурсоводів, виробників сувенірів, рекламодавців. Така ситуація може забезпечити достатню кількість робочих місць.

Але, незважаючи на стрімке зростання кількості ресторанів, закладів швидкого харчування, кафе, пабів, барів, особливо в столиці (наприклад, у 2018 році в Києві було відкрито 195 нових ресторанів) в Україні, цей ринок залишається досить ненасичений. У Києві у закладах ресторанного господарства на одне посадкове місце претендують 30 осіб, для порівняння, в Європі на місце претендують 8 осіб.

Але основа гастротуризму полягає не тільки у площині розвитку мережі ресторанних закладів. Сама українська кухня вважається однією з найбагатших і найрізноманітніших. Сьогодні українські страви із задоволенням готують відомі кухарі та подають у найкращих ресторанах світу. Найбільш популярними серед туристів є такі області як: Одеська – 7,59 %; Закарпатська – 7,06 %; Львівська – 6,52 %; Київська – 6,2 %; Дніпропетровська – 5,82 %; Херсонська – 5,2 %; ІваноФранківська – 4,99 %; Хмельницька – 4,81 %; Запорізька – 4,27 %; Тернопільська – 4,1 %.

Нині гастрономія стала невід'ємним елементом ознайомлення з культурою та стилем життя відвідуючої території. Вона являє собою можливість активізувати та диверсифікувати туризм, сприяє місцевому економічному розвитку, включаючи в себе різні сектори економіки.

Отже, гастрономічний туризм – це величезна перспектива для подальшого розвитку туристичного бізнесу в Україні. Із допомогою нього можна ефективно боротися з нестачею робочих місць, адже галузь завжди потребує кваліфікованих працівників різних професій. Це шанс певної дестинації показати себе, привабити до себе людей із допомогою різного виду гастрономічних розваг, адже це цікаво не тільки дорослим відвідувачам, а й дітям. Беручи до уваги ще й той факт, що гастрономічна подорож може бути доступна весь рік, а з правильною рекламою це дасть можливість якнайбільшій кількості туристів відвідати такий тур, постійний стабільний дохід гарантовано.

Богач Н.В., студ., гр. ТЗ-6, ФБСО
Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

САМОТНИЙ ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Туризм для самотніх – це різновид туризму, що покликаний задовольняти рекреаційні потреби самотніх туристів. Бездоганні ліки проти депресії практикуються у світовій індустрії відпочинку – це ексклюзивні тури для самотніх та/або розлучених людей. Спеціалізовані тури для самотніх людей організуються для тих, хто страждає від самотності. Подорож для самотніх – не тільки активізація їх способу життя, не тільки поліпшення внутрішнього здоров'я клієнтів, але й придбання нових друзів, розширення кола спілкування.

Тенденція подорожувати на самоті зародилася переважно нещодавно, приблизно наприкінці ХХ століття. З початку ХХІ століття загалом у всьому світі дана проблема стала більш гострою і це призвело до збільшення затребуваності в туристичному середовищі. Першою з причин цього явища є збільшення популяції людей за останні десятиліття, другою є те, що більше половини населення великих міст складають «одинаки», третя причина полягає у гарній забезпеченості даних осіб, вони мобільні, з високим рівнем освіти, мають більш виражені вподобання щодо відпочинку, а також, вони відрізняються матеріальною самостійністю. Ось тут помітна різниця між самотніми та сімейними людьми, самотні відвідувачі, за даними американської асоціації ресторанів, витрачають більше 50 % місячного бюджету, тоді як сімейні люди витрачають менше 40 %.

В щорічному огляді подорожі АВТА вказано, що тенденція подорожування на самоті зросла вдвічі порівняно з показниками 2011 року, станом на 2019 рік (до пандемії корона вірусу) кожен шостий на планеті (10 %) йшов у відпустку самотійно – в порівнянні з (5 %) у 2011 році.

Зазвичай, більшість самотніх туристів – молоді люди, необтяжені турботами, вихованням та витратами на дітей, вони витрачають свої кошти в цілому на веселе життя: відпочинок, подорожі, кафе, ресторани і т.д. Для таких людей властивий високий рівень освіти, мотивація до роботи заради успіху у своїй діяльності, це індивідуалісти, які мають більш вищі вимоги до комфорту та якості їхнього життя. Такі особи проводять у подорожах більше часу ніж їхні однолітки, що знаходяться у шлюбі, мають гнучкішу організацію свого життя та вільного часу. Тобто, даний вид туризму належить до туристів, які ніколи не були одружені, для овдовілих або розлучених.

Дана ситуація набуває поширення у світі та спрямовує свою увагу на формування відповідних туристичних послуг, які б задовольняли специфічні бажання туристів. Звісно, для України це досить нове питання, яке мало досліджено але не позбавлено уваги та актуальності.

Через деякі фактори, в більшості економічних, Україна почала відчувати подібні процеси на собі буквально кілька років тому. Зважаючи на перехід України до більш осучасненого суспільства, молодь більше надає перевагу кар'єрному розвитку ніж створенню сім'ї. В Україні спостерігається процес «старіння материнства», адже на сьогодні народжуваність у жінок спостерігається в 25–29 років, тоді як 20 років тому це спостерігалось у віці 20–24 років. Більшість з молоді просто добровільно відмовляється від народження дитини. Також актуальною темою для України, як і для світу, є рівень розлучень, але, на жаль, цей рівень є найбільшим у Європі серед цивільних шлюбів, сягає більше 60 %. З іншого боку це питання стосується овдовілих людей, адже в нашій країні середнє життя чоловіків і жінок має катастрофічний розрив: 65 років у чоловіків, 75 років у жінок. Жінки живуть у нашій країні в середньому на 10 років більше, що є найбільшим інтервалом у Європі.

Особливо потрібно пам'ятати про людей з морально-психологічними проблемами, які живуть в сім'ях, але відчувають себе самотніми. Актуальним варіантом у цій темі є події на Сході та окупація Криму, адже після них утворилися групи самотніх людей, серед яких військовослужбовці, вимушені мігранти та самі мешканці тих територій. Далі, зазвичай, такими є молоді люди, які зустрілися з поняттям нерозділеного кохання, яке зруйнувало їх відносини в усіх сферах існування. У підсумку варто зазначити, що в Україні самотній туризм має тісний зв'язок з психологічним туризмом. Тому, можна вважати, що самотній туризм має різні сторони медалі, це дає підґрунтя для дослідницького пошуку нових причин та явищ розвитку його, як одного з видів туризму.

Також самотній туризм має кілька переваг: примушує до цікавого спілкування та появи нових знайомств; залишає багато вільного часу для несподіванок; дозволяє наважитись на певні дії, що неможна уявити в звичному житті, та, сприяє самопізнанню.

Підсумовуючи все вищесказане, зрозуміло, що самотньому туризму приділяється неабияка увага в світі. Отже, вважаємо, що самотній туризм є не лише способом відпочинку і простої рекреації, а певним ключем вирішення психологічних проблем людини.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Основним завданням забезпечення відповідного сталого розвитку сфери надання туристичних послуг являється оцінка її власного потенціалу ресурсів. Проведення оцінки ресурсів туристичного змісту є доволі вагомою передумовою планування галузі туризму в регіональному та національному масштабах, оптимізації господарської та просторової організації туристично-рекреаційних територіальних комплексів. Без відповідних даних проведення об'єктивної оцінки зваляються труднощі із відповідним залученням інвесторів в розвиток самого туризму. В сьогоdnішніх умовах ринку комплексна оцінка ресурсів туристичного змісту створює певне підґрунтя для реалізації так званого рентного механізму їх застосування, використання ресурсів відповідно до принципу природо користувальної платності. Без відповідної системи оцінки досить суттєво утруднюється сама розробка основних цільових туристичних програм розвитку, дієве застосування існуючих туристичних ресурсів, їх розвиток та охорона. В загальному оцінка ресурсів туризму та територій являється найголовнішим механізмом керування туристичним розвитком, контролю за екологічними, соціальними та економічними наслідками діяльності в сфері туризму.

В наш час у зарубіжній та вітчизняній науці зібраний досить вагомий досвід оцінки ресурсів туристичних територій та планування рекреаційного господарства просторового характеру за рахунок проведення даної оцінки. Однак, однієї єдиної визнаної загальної методики в наш час, на жаль, ще не створено. Власне це, можливо, і являється однією з головних причин саме того, що і в наш час оцінка ресурсів туризму в нашій країні та її окремо взятих регіонів проводиться у вигляді невизначених, абстрактних, характеристик типу – «величезні», «великі», «колосальні» тощо.

Зрозумілим є той факт, що дані визначення зовсім не містять ніякої конкретики та не відображають реального стану ресурсної туристичної бази. Загальна проблема проведення оцінки туристичних та рекреаційних ресурсів бере свій початок з другої половини 60-х років сторіччя що минуло, з робіт представників румунської та радянської шкіл рекреаційної географії. Самі найперші дослідження теоретичного характеру, були направлені на створення відповідної методики комплексної оцінки туристично-рекреаційних ресурсів територій були проведені такими дослідниками, як Ю.О. Веденіним, І.Сандру, і М.М. Мирошниченком.

Вже в 70-ті роки простежувалося збільшення понятійного апарату ресурсознавства рекреацій, було утворено головні методичні підходи стосовно проведення оцінки та аналізу ресурсів. Безпосередньо були вивчені такі їхні властивості як рекреаційна ємність, комфортність, стійкість до рекреаційних навантажень. В даний період часу у роботах Г.В. Ковалевського, М. . Багрова, В.Б. Нефедової, А.А. Мінця, В.С. Преображенського, М.О. Омуша було безпосередньо описано основні методи та прийоми проведення рекреаційного оцінювання певних територій зі сторони медико-біологічного, технологічного і психолого-естетичного підходів. Проводилася перевірка технології оцінки на різних регіональних матеріалах. Серед основних наукових здобутків того періоду вагоме значення мали також дослідження проведені Л.І. Мухіною, які були присвячені загальним питанням суб'єкт-об'єктних відносин у проведенні рекреаційної оцінки, основним особливостям використання якісних та кількісних, інтегральних та часткових оцінок.

Розпочинаючи з другої половини 70-х років ХХ ст. оцінка туристично-рекреаційних ресурсів територій стає основним предметом наукових інтересів вчених із Західної Європи. Їхні дослідження в даному напрямку перебували у площині управління розвитком територій та певного просторового планування. Загальною особливістю визначених оціночних методик було переважне застосування у аналізі територій системи певних так званих «операційних осередків», утворених рівними квадратами координатної мережі. Другою особливою рисою було досить широке використання методів соціологічного опитування. Певні окремі підходи, розроблені в той час, знайшли власне відображення в карті ЄС, що регіонального планування, котру дослідники вважають одним із найголовніших системоутворюючих документів для нинішньої туристичної індустрії.

Вже у 80-ті роки в роботах українських авторів безпосередньо можна простежити певний перехід від проведення оцінки якості та кількості ресурсів до встановлення можливостей їх експлуатації, освоєння, вартості створення інфраструктури. Однак, відповідних принципів змін, у порівнянні з підходом минулого десятиріччя, зовсім не було.

В 90-х роках загальна проблематика розрахунку та визначення ресурсного потенціалу туристичної галузі досліджується під різноманітними кутами зору у великій кількості географічних та економічних дослідженнях. Механізм проведення оцінки природних та других ресурсів туризму досліджувалися такими

вченими як Л.С. Гринів, О.О. Бейдик, С.П. Кузик, О.В. Живицький, Л.М. Черчик, В.І. Павлов та багатьма іншими. Проведенню оцінки матеріально-технічної бази туризму присвятили свої праці такі дослідники як К.Я. Кондратьєв, Л.О. Іванова та інші. Проте підходи, які були використані вченими значною мірою відрізнялись, досить часто містили концепції протилежні за значенням, що робило неможливим будь-яку уніфікацію методологічного спрямування. Дослідник С.В. Кривов, надаючи характеристику даному періоду відмічає, що загальна проблема розрахунку та визначення туристичного потенціалу наповнила економічну та географічну науку без будь-якої контекстуалізації її цілей та значення.

Проводячи узагальнення відомих підходів, можна стверджувати, що оцінка ресурсів туристичного змісту утворюється з декількох пов'язаних взаємно етапів.

Самий перший етап безпосередньо пов'язаний із формальним визначенням цілі проведення оцінки. Даною ціллю може слугувати попереднє планування, дослідження, розробка моделей, програм, туристичного програм, покращення системи бізнесу туристичного змісту в цілому регіоні, окреслення привабливих інвестиційних регіонів в сфері туризму та відпочинку, складання відповідного кадастру ресурсів рекреації, визначення загального ступеня придатності всіх районів для відповідного туристичного використання, встановлення майбутньої економічної соціалізації районів у туристичній сфері тощо.

На наступному другому етапі здійснюється чітке виокремлення меж того, що підлягає оцінці. У географічних дослідженнях регіонального рівня досить часто об'єктами оцінки є відповідні геосистеми. Однією з основних проблем етапу являється обґрунтований поділ відповідної території на певні окремі територіальні операційні одиниці (ТОО) – виділені одиниці виходячи з цілі дослідження і специфіки геосистеми, яка досліджується. ТОО виступають в певній ролі простих одиниць географічних досліджень, за рахунок яких проходить вивчення неоднорідності географічних систем. У відповідних роботах економічного напрямку, як оцінюваний об'єкт туристично-рекреаційного потенціалу, переважно досліджують деякі окремі одиниці адміністративно-територіального змісту.

Третій етап пов'язаний із виокремленням суб'єкта оцінки, з позицій котрого буде здійснюватися оцінка відповідного об'єкта. В ролі таких суб'єктів оцінки туристично-рекреаційного потенціалу ресурсів територій досить часто виступають відповідні регіони, як певні економічні системи, типи чи види туристично-рекреаційних занять, деякі категорії туристів (рекреантів), організатори туристично-рекреаційної діяльності.

Протягом четвертого етапу визначаються показники, потрібні для проведення оцінки самого об'єкта (умов та чинників), що є досить важливими для його порівняльної характеристики, виходячи із визначеної мети оцінки. Практично сам перелік обраних показників у переважній більшості випадків визначається за рахунок проведення аналізу вирішуваної проблеми та відповідних неформальних дослідницьких міркувань.

На наступному п'ятому етапі здійснюється збирання відповідної інформації, потрібної для проведення оцінки.

На шостому етапі відбувається приведення відповідних показників оцінки до однієї єдиної вимірної системи. Для цього, досить часто, застосовуються нормування, оціночні шкали, ранжування тощо.

На сьомому етапі вибирається спосіб «згорання» показників оцінки у інтегральні чи часткові показники туристично-рекреаційного потенціалу територій з майбутнім одержанням по них відповідних оціночних результатів.

На наступному восьмому етапі проходить перевірку та при потребі, зміна результатів самої оцінки.

І на кінцевому, дев'ятому етапі, проводиться відповідна інтерпретація одержаних результатів самої оцінки туристично-рекреаційного потенціалу територій.

Останнім часом в світі з'являються відповідні методики, де як чинники оцінки додатково почали використовувати ландшафтну різноманітність та її естетичну та пейзажну привабливість, інтенсивність функціонування приміських та міжміських автобусних маршрутів, значущість та щільність археологічних, архітектурних та історичних пам'яток, існування об'єктів спортивної інфраструктури, їх пропускну спроможність і тип, кількість та наявність установ санаторно-профілактичного спрямування, закладів культури, готелів, різноманітність та наявність туристичних маршрутів різноманітного типу. В останні роки, під час проведення аналізу туристичних ресурсів досить часто застосовуються GIS-технології, що дають змогу не лише у картографічний спосіб показувати результати оцінки, а й, великою мірою, провести автоматизацію самої оцінки.

Волинчук О.В., студ., гр. ТЗ-7, ФБСО
Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТЕМНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ

Темний туризм – це вид туризму пов'язаний з відвідуванням місць, які пов'язані зі смертями або руйнуваннями, стихійними лихами, а також місця, які пов'язані з містикою. Вперше лексикон «темний» туризм увійшов, коли двоє вчених у Глазго застосували його. Перший же маршрут реалізували американські туроператори. Вони возили людей до місця катастрофи дирижабля «Гінденбург» у штаті Нью-Джерсі.

До різновидів темного туризму можна віднести туризм катастроф, туризм «смерті», цвинтарний туризм та містичний туризм, танатотуризм (відвідання концентраційних таборів), тюремний туризм (відвідання колишніх та чинних тюрем).

Що стосується туризму катастроф – це різновид темного туризму, спеціалізований з відвідуванням місць, які пов'язані з катастрофічними подіями. В Україні – це поїздка до Чорнобиля. Ця територія зі зловісної місцевості перетворилася на унікальну пам'ятку великої техногенної катастрофи ХХ століття та комерційний об'єкт. Програма одноденного туру в місто-привид досить насичена: екскурсанти зустрічаються з очевидцями трагедії, оглядають павільйон «Саркофаг» – бетонно-сталеве укриття, що накрило радіоактивні маси і обломки після вибуху. Найнебезпечнішою частиною екскурсії є відвідання стоянки вантажних автомобілів, бронетранспортерів, вертольотів та іншої техніки, що брали участь в ліквідації аварії.

Туризм «смерті» теж є різновидом темного туризму, що пов'язаний з відвідуванням місць і пам'яток історично пов'язаних зі смертю. Прикладом в Україні є Бабин Яр – урочище на північно-західній околиці Києва, де під час німецької окупації відбувалися масові розстріли німецькими окупантами мирного населення. У різних публікаціях даються різні цифри загальної кількості знищених у Бабиному Ярі – приблизно від 70 тисяч до 200 тисяч осіб.

Цвинтарний туризм – різновид «темного» туризму, який характеризується відвідуванням місць поховання відомих людей. Місця поховання відомих людей з часом набувають цінності як пам'ятки сакральної культури та архітектури. До таких дестинацій в Україні можна віднести Личаківський цвинтар – один з найвеличніших європейських некрополів, цікавий не тільки похованнями видатних людей свого часу, а й справжніми витворами мистецтва і, звичайно, історіями та легендами, що оточують старовинний цвинтар. Тут знаходяться могили письменників Івана Франка, Маркіяна Шашкевича, Марії Конопніцької; співаків Володимира Івасюка; художника Артура Гроттгера і ще багатьох інших особистостей, які залишили помітний слід в історії.

Містичний туризм спеціалізується на відвідуванні надприродних місць, подорож до місць з паранормальними явищами. Серед найбільш яскравих пам'яток такого туризму можна відмітити: Антонієві печери в Чернігові, що вважаються чи не найбільш таємним місцем в Україні. Під час дослідження в печері 60-х років археологи відразу помітили, що в неї відбуваються дивні речі, такі як: чулися звуки невідомого походження або ж запах ладану. В одній з келій знаходиться хрест до якого раніше прив'язували біснுவатих. За версією дніпропетровських геофізиків в глибині Болдіних гір знаходиться астероїд або ж його осколки. Також до найяскравіших та містичніших місць України можна віднести Києво-Печерську лавру, Кам'яну Могили під Запоріжжям, Мавринський майдан під Межирічем на Дніпровщині, музей мольфарства в Карпатах.

Темний туризм набуває поширення через потребу в емоціях, причому важливі для людини не лише позитивні емоції. Страх, співчуття, розпач — без цього немає людини. Деякі із потенційних туристів шукають відповіді питання, деякі бажають розв'язати етичні проблеми, інші психологічні, а в когось просто є потреба лякатися. Серед поціновувачів такого туризму є категорія туристів які не замислюються глибоко та цікавляться «всім незвичним».

Отже, темний туризм – це спосіб уявити власну смерть через справжню смерть інших, а також тенденція відвідування трагічних місць та історики значимих смертей, які впливають на життя. Через збільшення інтересу туристів до історії та культури всесвіту «темний» туризм все більше набуває популярності. Його об'єктами є катастрофічні місця, місця поховання відомих людей тощо. Ці об'єкти використовують як для регулярних відвідувань, так і для окремих групи людей, яких цікавлять такі місця. «Темний» туризм – це не просто розвага для людей, а спосіб збільшення світогляду та розширення знань про історію України.

Заглада К.О., студ., гр. ТЗ-6, ФБСО
Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ

Споконвіку український народ славився своїми звичаями, традиціями та обрядами, примножуючи та передаючи їх від покоління до покоління. Українські традиції сформували у кожному із нас певний ідеал вірування, спосіб мислення, норми поведінки, що відрізняють саме нашу культуру від будь-якої іншої європейської. Така відданість завжди викликала і викликає у нашого народу почуття захищеності та душевного спокою. Кожна людина, дотримуючись тих чи інших традицій, обрядів на території України, відчуває себе справжнім українцем, незалежно від того, ким вона є насправді.

Дослідження культурної спадщини є важливою складовою патріотичного виховання молоді, любові та поваги до національної культурної спадщини та толерантності і поваги до інших культур. В туристичній сфері це особливо важливо, оскільки на сьогодні національний туристичний ринок, внутрішній туризм в Україні формують патріоти батьківщини, свого села, містечка дестинації.

Інтерпретувати поняття «традиція» в науковій літературі можна як історично сформований механізм передавання від покоління до покоління моральних норм, дій, звичаїв, ритуалів, настанов. Ті дії, норми, ритуали, які виникають у нових поколіннях, можуть, у свою чергу, стати з часом традиціями.

Найкращий спосіб зануритись в атмосферу країни, яку ви відвідуєте, – скуштувати національні страви, вино та взяти участь у традиційному святкуванні. У наш час поживлення національних звичаїв та традицій стало надзвичайно популярним. Участь в українських святах та фестивалях, відкриття старовинних народних мистецтв та ремесел – це улюблена розвага серед місцевих жителів та туристів.

Українські звичаї та традиції можна широко поділити за відношеннями до основних подій сімейного життя (таких як весілля, пологи, хрестини, похорони тощо); та сезонні ритуали, що прийшли з дохристиянських часів і пов'язані із сільськогосподарською діяльністю та річним циклом. Усі релігійні обряди часто повторюються язичницькими.

Весілля

Якщо говорити про сімейні традиції, то весілля – найцікавіше і найскладніше. Це почалося з так званого «викупу нареченої», коли наречений повинен був викупити наречену у батьків. Після викупу наречений і наречена були благословлені батьками і пішли до церкви на весілля. Важливими атрибутами весільної церемонії були особливий весільний хліб та вишиті рушники як символи добробуту та щастя.

Традиційне українське весілля бурхливе і веселе, здійснюється жартами, музикою, танцями. У минулі часи весілля могло тривати тиждень. На жаль, сьогодні це лише один-два дні.

Водохреща

День хрещення Ісуса Христа також важливий для українців. Вони відзначають це 19 січня. У цей день прийнято благословляти воду і купатися в крижаній ямі в річці або в іншому водоймі. Місцеві жителі вірять, що в цей день неможливо захворіти від такого купання, бо вода набуває викупної сили і захищає людину. Така вода не псується і може залишатися свіжою протягом року, а то й довше. Після того, як священник освятить воду в крижаній ямі, ті, хто бажає це зробити, три рази занурюються і читають молитву.

Якщо ви хочете спробувати це, бажано загартувати своє тіло перед плаванням, а також розігріти м'язи за допомогою вправ, перш ніж зануритися у воду. Не затримуйтеся у воді більше 10 секунд і не вживайте алкогольних напоїв до занурення, а також купайтеся виключно в присутності рятувальників. Якщо ви будете дотримуватися цих простих правил, ви отримаєте максимальну користь від такого купання.

Різдво

Різдвяні звичаї найдавніші в українців. Під час різдвяних свят в Україні, співають колядки, діти виконують різдвяні пісні йдучи від хати до хати і бажають господарям цих будинків миру і процвітання. При цьому посівають пшеницею або ячменем які, як вважають, принесуть добробут і щастя в дім. За це господарі дякують дітям, дарують їм цукерки і монети, які приносять удачу протягом всього року. На Святвечір люди строго дотримуються традиції сервірування 12 пісних страв – рівне число апостолів. Традиційно він включає в себе кутю, узвар, свіжоспечений хліб і вареники. Той, хто знаходить монетку всередині вареника – буде щасливим в новому році. Особливе місце в будинку приділяється Дідуху, його роблять із стебел різних злаків: пшениці, вівсу, жита і прикрашають м'яким запашним сіном. Співають різдвяні пісні за столом, згадуючи все добре, що сталося протягом останнього року і бажають один одному здоров'я і щастя.

Великдень

У квітні або травні українці святкують православну Великдень. Понеділок після свята, Великодня неділя, є державним святом у країні. Зазвичай люди ходять до церкви вранці у Великодню неділю та отримують благословення свого великоднього кошика. Зазвичай вона включає традиційну запечену паску,

циліндричну випічку, покриту білою глазур'ю та прикрашену кольоровими бризками, а також прикрашені яйця, які тут називають «крашанками». Цікаво, що «крашанки» іноді плутають з іншим видом писанки - «писанками», але останні характеризуються тим, що на них не просто однотонна фарба, а на них наносять різні візерунки. Цього дня українці грають у великодню гру, яка складається з потріскування вкрутую яєць тричі. Мета кожного гравця – розбити яйце іншого, але зберегти своє власне непошкоджене. Символізм, що лежить в основі гри, є поява нового життя.

Традиція дозволяє випікати паску двічі протягом Страсного тижня: у чистий четвер і в суботу. Потрібно благословляти пасхальний кошик на голодний шлунок, тому що потрібно їсти благословенну їжу рано в неділю Великоднього ранку. Це важливо для тих, хто дотримується сорокаденного періоду посту до свята.

Це свято вважається родинною справою, оскільки часто в цей день друзі та родичі збираються за одним столом або виходять у сільську місцевість, бо майже кожного разу тепло і погода хороша.

Івана Купала

Ще з дохристиянських часів зберігався звичай святкувати Івана Купала в ніч на 7 липня. За григоріанським календарем свято припадало на літнє сонцестояння, тому наші предки хвалили Купалу, який був богом літа Сонце. Люди вірили, що в цю ніч вся нечисть ожила, тому масові гуляння, що проводились біля багаття, проводились, щоб їх відбити.

Традиція стрибати через вогонь у цей день досі зберігається. Місцеві жителі вірили, що завдяки такому обряду душа очиститься. Також незаміжні дівчата виготовляли вінки і кидали їх у воду. Таким чином вони здогадувались, хто стане їхнім нареченим: це мав бути молодий чоловік, що виловлює вінок. Вночі всі йшли шукати міфічну квітку папороті. Предки вірили, що він з'явиться лише цієї ночі і міг дарувати успіх, багатство і здоров'я, і майже все інше.

З прийняттям християнства язичницьке свято згодом було перетворено. Віруючі в цей день святкують народження Івана Хрестителя, який хрестив Ісуса Христа в річці Йордан. Завжди вважалося, що в цей день трави мають цілющу дію, тому на Купала частину з них збирають і сушать.

Суттєву роль у всьому святкуванні відігравали національні костюми та кухня. Традиційний український жіночий костюм складається з кількох елементів, головним з яких є вишиванка, запаска (традиційна спідниця), крайка (традиційний пояс), молоді незаміжні дівчата носили вінок (квіткову корону). Чоловіки також носили сорочку, шаровари (широкі штани) і довгий пояс. Елементи традиційних костюмів не були однаковими по всій країні і різняться залежно від регіону. Більше того, це залежало від соціального та сімейного стану, віку, місця проживання (село чи місто)

Також важливим атрибутом, українській традиції є одяг Нині українські вишиванки славляться на весь світ своєю красою та унікальністю. Кожен колір та орнамент мають своє сакральне значення. Найпопулярнішими елементами вишивки є геометричні фігури, квіткові та тваринні орнаменти та символ Світового дерева.

Після «Миколая» в селах України вже кожного вечора збиралися колись вечорниці. Спочатку сходилися дівчата, пізніше з'являлись і хлопці. В будні дні на вечорницях дівчата, бувало, працюють: прядуть починки, шиють сорочки або вишивають рушники собі на придане Хлопці ж залицяються до дівчат, розповідають їм різну бувальщину та небилиці, співають пісень, танцюють – заважають дівчатам працювати. Вечорниці – це свого роду клуб сільської молоді в Україні, де молоді люди зближують

Отже, Народні звичаї охоплюють усі ділянки громадського, родинного і суспільного життя. Звичаї – це ті неписані закони, якими керуються в найменших щоденних і найбільших всенаціональних справах. Звичай а також мова – це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю. Звичаї, як і мова, виробилися протягом усього довгою життя і розвитку кожного народу.

В усіх народів світу існує повір'я, що той хто забув звичаї своїх батьків, карається людьми і Богом. Він блукає по світі, як блудний син, і ніде не може знайти собі притулку та пристановища, бо він загублений для свого народу.

Кожен народ має свої традиції. Українські традиції такі багаті та яскраві, що ними сьогодні цікавиться увесь світ. Змінюються часи, змінюються покоління, але одне залишається незмінним – багатство народного досвіду, духовної спадщини українців, сконцентрованих у їх традиціях, звичаях, обрядах. Наші предки жили за певними законами, які були створені ще до них та передавалися далі поколіннями.

Кузьменко О.В., студ. гр. ТЗ-6

**Науковий керівник: Мілінчук О.В., к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»**

ТУРИСТИЧНІ МІСТА УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ СТУДЕНТСЬКИХ ВІДВІДУВАНЬ

Однією з основних категорій населення, задіяних у сфері туризму, є студентська молодь. У період навчання у вищих навчальних закладах молоді люди мають більше можливостей реалізувати себе через подорож. Подорожі сприяють формуванню їхнього світогляду та долученню до нових цінностей. Саме ці цінності в подальшому впроваджуватимуться в практику громадського життя, від них у багатьох аспектах залежатиме модель соціокультурної реальності суспільства.

Студенти під час подорожей намагаються поєднати і туризм, і розваги, і навчання, та знайомляться з красою найвідоміших туристичних міст, в першу чергу вітчизняних.

Для студентів актуальними завжди будуть такі міста, як Київ, Львів, Харків, Івано-Франківськ, Одеса.

Київ – столиця України, одне з найбільших міст Європи. Київ наповнений архітектурними творіннями, тут збереглося багато історичних визначних пам'яток, стародавніх культурних місць, музеїв, театрів, садів і парків. Місто, де неможливо встояти на місці, адже все рухається у шаленому темпі.

Львів – місто з маленькими вуличками та багатою архітектурою, де поряд з національною, успішно прижилися польська, єврейська та вірменська культури. Львів вражає численними музеями, величними соборами, неймовірними рестораціями, та людьми. Потрапляючи до Львова один раз закохуєшся в нього назавжди, він дивним чином поєднує кращі європейські досягнення різних епох з унікальною та самобутньою українською культурою.

Харків – красиве, світле і живописне місто, розташоване на північному сході України. Це також крупний науковий і студентський центр. У ньому багато науково-дослідних і учбових інститутів, серед них є дуже відомі.

Івано-Франківськ – європейське місто, райський куточок з красивою архітектурою, затишними скверами та парками. Це місто студентів, функціонує аж 5 великих навчальних закладів, вже не кажучи про різноманітні філії. В ньому поєднуються всі традиції Гуцульщини, Бойківщини, Опілля та Покуття.

Одеса – місто на узбережжі Чорного моря з неповторною атмосферою і безліччю пам'яток. Це досить молоде місто, адже йому тільки 200 років. Це справжня перлина біля моря, де завжди можна знайти пригоди.

У багатьох країнах діють молодіжні та студентські знижки, які надаються за спеціальними картками: студентські картки ISIC (International Student Identify Card), молодіжні картки IYTC (International Youth Travel Card), молодіжні картки EURO. Рівень знижок за ними може бути значним: 30–50 % на авіаквитки в будь-яку точку світу; 30–50% на залізничний транспорт (у Європі); 10–40 % на проживання в готелях і хостелах; 20–100 % при відвідуванні музеїв, театрів, виставок і кінозалів. Нині ISIC є єдиним визнаним у світі посвідченням особи та статусу студента, це посвідчення випускається в 120 країнах світу, надає понад 40 тис. знижок та пільг його власникам, програма підтримується на державному рівні й налічує 4,5 млн членів спільноти ISIC.

Якщо ISIC необхідний для закордонних подорожей, то для мандрівок Україною достатньо мати студентський квиток, який дає право отримати 50 % знижки на проїзд залізницею в плацкартних або загальних вагонах, знижки на відвідування соціо-культурних закладів (музеїв, кінотеатрів, фестивалів, тощо). В Україні діє «Всеукраїнська молодіжна туристична асоціація», орієнтована на здійснення молодіжних ініціатив у туристичній сфері, розвиток інфраструктури молодіжного туризму в Україні, надання рекомендацій із підтримки молодіжного туризму виконавчою і законодавчою владою, просування українського молодіжного туристичного продукту в країні і за її межами тощо. Також в Україні діють студентські туристичні організації меншого масштабу. Але відсутність належної підтримки держави, недостатня поінформованість, нескоординованість роботи перешкоджають належному розвитку молодіжного та студентського туризму.

Проте це не повинно заважати побувати в цікавих і незвичайних місцях України. Наша країна при всій своїй буденності і здавалося б звіданності зберігає безліч прекрасних місць і загадок, які здатні здивувати, закохувати і манити до себе знову і знову. Так що не потрібно обертати глобус або вивчати карту в пошуках вдалого туристичного маршруту, просто збирайте валізу або рюкзак, купуйте квиток на найближчому вокзалі і вирушайте на зустріч пригодам і мальовничим видам, будучи впевненими що навіть дуже короткого проміжку часу вистачить для чудового відпочинку.

Майстренко В.О., студ. гр. ТЗ-7
Науковий керівник: Мілінчук О.В., к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

РЕЛІГІЙНО-ПАЛОМНИЦЬКИЙ ТУРИЗМ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Релігійний туризм належить до найдавніших видів туризму. У релігійному туризмі прийнято виділяти дві сфери діяльності – релігійну, пов'язану з участю у релігійних заходах, що здійснюється у формі поїздок, та паломництво – подорожі до святилиць та святих місць.

Досліджуючи туристичні ресурси Житомирської області, варто зазначити значний потенціал для розвитку релігійного туризму. Завдяки свободі віросповідання, гарантованій українською Конституцією та законами, Житомирська область підтримує мирні відносини з релігійними переконаннями, а релігійні групи в усіх напрямках мають сприятливі умови для своєї діяльності.

Одним із пріоритетних напрямків релігійного туризму може бути паломництво, адже в нашій області є багато релігійних визначних пам'яток – це Свято-Василівський собор (Овруч), римо-католицький монастир Кармелітів Босих (Бердичів), Преображенський Тригирський чоловічий монастир (с. Тригир'я), Свято-Духівський чоловічий монастир (с. Городське), Свято-Анастасіївський жіночий монастир (Житомир), Спасо-Преображенський кафедральний собор (Житомир), жіночий монастир Афонської ікони Божої Матері (урочище Кипяче, с. Чоповичі), кафедральний костел Святої Софії (Житомир), Свято-Михайлівський кафедральний собор (Житомир), Церква Св. Варвари (Бердичів), музей української домашньої ікони та старожитностей «Душа України» (Радомишль) та інші.

Виокремимо три найвідвідуваніших православними паломниками сакральні об'єкти житомирської області. Свято-Анастасіївський жіночий монастир (м. Житомир). Неподалік від Житомира, на руїнах колишньої графської садиби, де в радянські роки розташовувався протитуберкульозний санаторій, сьогодні розвивається жіночий монастир святої преподобномучениці Анастасії Римлянки. Створення монастиря було найбільшим бажанням матінки Рафаїли, працями і молитвами інокінь тут з'явилися акуратні келії, невеликий храм і гарний собор. Район цей носить поетичну назву Мальованка.

Будівництво почалося навесні 1999 р. з благословення єпископа УПЦ Гурія. З тих пір сестри монастиря постійно відчувають незриму присутність своєї небесної покровительки – Анастасії Римлянки, яка є і покровителькою Житомира. У 60-х рр. XIX ст. чесна голова святої Анастасії прибула до Житомира і до революції перебувала в нижньому храмі Свято-Преображенського собору. За молитовним зверненням до святої Анастасії Римлянки відбувалося безліч чудес і зцілень. До святині приїжджали паломники не тільки з Волині, а й з Казані, Санкт-Петербурга, Варшави. У роки більшовицьких гонінь чесна голова святої Анастасії таємничо зникла.

У монастирі з'явилася ще одна велика святиня – чудотворний образ Божої Матері «Всіх скорботних Радість». Є в храмі і невеликий дерев'яний ковчег із мощами святих. Нещодавно у монастирі побудували собор. За зразок було узятो відомий храм в ім'я великомучениці Катерини в Санкт-Петербурзі архітектора Костянтина Тона. Композиції із зелених насаджень навколо собору планував головний флорист-біолог відомої садиби-заповідника графів Потоцьких «Софіївка» в Умані. Цей диво-собор є своєрідним відображення духовної величі засновниці монастиря матушки Рафаїли. Сюди, до островів чудесної сили, стікається людський потік паломників.

Великий туристичний потенціал має Свято-Духівський чоловічий монастир (с. Городське). У 2008 р. в монастирі встановлено меморіал на честь жертв геноциду українського народу. Загальне враження від «Via Dolorosa» – «Дороги смутку» вражає. Від пам'ятника до церкви іде шість сходинок, на яких встановлено шість гранітних хрестів, що символізують шість найбільших бід України: монголо-татарську навалу, руйнування та знищення козацтва, революцію та громадянську війну, червоний терор 30-х років (голодомор, політичні репресії), другу світову війну та трагедію на Чорнобильській АЕС.

Жіночий монастир Афонської ікони Божої Матері (урочище Кипяче) також є відвідуваним паломниками туристичний об'єкт Житомирщини. Сьогодні монастир на честь Афонської ікони Божої Матері – це повноцінна обитель, де проживає 60 монахинь. Тут строгий Афонський устав, монахині не відвідують свої колишні домівки, в монастирі принципово немає штучного світла (електроенергії), читається неусипний Псалтир.

Всі вищезазначені пам'ятники та святині належать до традиційних православних та католицьких церков на нашій території. Житомирська область має усі передумови для розвитку релігійного туризму, і перші кроки в цьому напрямку вже зроблені. Слід надалі розвивати інфраструктуру туризму в регіоні, адже прибуття паломників та туристів, яких цікавлять святі місця, сприяє розвитку мережі готелів, гастрономії, торгівлі, виробленню сувенірів, виготовленню продуктів, сфери послуг для мандрівників тощо. Релігійний чинник має потенціал стати дієвим засобом розвитку туризму в регіоні.

Пастухова А.С., студ., гр. ТЗ-6, ФБСО
Науковий керівник: Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та
готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ КУЛЬТУРИ

Народна творчість – це історична основа на якій почала формуватися світова культура. Як і філософія, політика, релігія, народна творчість формувалась під впливом різноманітних історичних чинників.

Народна творчість включає в себе різні види художньої діяльності народу – фольклор, поетичну творчість, театральне, музичне, танцювальне, декоративне, образотворче мистецтво, народне будівництво тощо. Народна творчість існує як сукупність численних видів, жанрів, родів. Усі її види об'єднує основне – пізнання та відображення трудової діяльності людства, його історії, побуту тощо, хоча кожен із них має певні особливості функціонального призначення, матеріалу, засобів вираження.

Народна творчість виникла у нелегкому, тривалому процесі колективної трудової діяльності. Пізнання світу, засвоєння дійсності первісною людиною поєднувалося із формуванням її художньо-образного мислення. Праця відіграла величезну роль у походженні мистецтва. Вона дала людині руку, здатну виготовляти знаряддя, а отже, створювати потрібні предмети, надавати їм відповідної форми. Таким чином виникло рубило, яким первісний художник вирізьбив на кам'яній скелі, стінах печери зображення звіра і саме так виробилося його вміння користуватися рубилом та іншими знаряддями. Рука ставала все вільнішою і слухнянішою, її вправність шліфувалась і передавалась від покоління до покоління. Ось так мистецтво стало не тільки відображенням і пізнанням життя, а й своєрідною його моделлю.

У різні історичні етапи його досягнення невіддільні від засвоєння гуманного, демократичного змісту народної творчості, її жанрів і форм, багатства образотворчих та орнаментальних мотивів, поетичних образів і мелодій, народження людською фантазією. Народ у своїй художній творчості відображає історичну практику пізнання та освоєння навколишньої дійсності, суспільний лад і побут. Він правдиво оцінює явища життя, втілює життєстверджувальне прагнення й ідеали. У народній творчості виявлений складний світ людських почуттів і переживань, любов до рідної землі, духовні запити, прагнення та мрії людини в краще майбутнє.

Крізь століття мистецтво вдосконалювалось, разом з ним вдосконалювалась культура суспільства. Звичайно, через певні історичні та соціальні фактори воно мало як злети, так і падіння. У всі епохи народне мистецтво було фундаментом художньої культури. Народне мистецтво як один із найбільш важливих засобів створення і втілення вищих естетичних цінностей сприяє пробудженню самостійної моральної волі людини. Пізнання мистецтва збагачує людину, множить її сили, зміцнює світогляд. Адже саме світогляд базується не тільки на сумі знань, але й на морально-естетичному, емоційному світі людини, у тому числі й на почутті прекрасного. Мистецтво збагачує емоційно-почуттєву сферу людини, пробуджує сприйнятливості до прекрасного, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви. А також формує естетичну культуру особи, виховує активне ставлення до естетичних явищ у дійсності та мистецтві, формує навички оцінної діяльності, розвиває прагнення до творчої самореалізації в різних видах художньої діяльності.

У цілому народна творчість – явище різноманітне, тому важко переоцінити її пізнавальне та виховне значення. Зберігаючи у сконцентрованій формі інформацію про різноманітні прояви життя етнічного колективу, вона є яскравою і своєрідною версією духовної історії народу. Народи пишаються своїми культурними надбаннями, бережуть їх, водночас стараючись робити їх живими елементами суспільного життя. І це правильно, бо за допомогою цих культурних надбань народи духовно розвиваються, ушляхетнюються, підносять рівень свого світосприймання.

Не знаючи свого минулого, не можна осмислити сучасне. Мова наших далеких попередників у численних орнаментах, символах донесла до нас їхній духовний світ. Народне мистецтво завжди залишалось і буде залишатись гарантом самозбереження народу, безперервності національної культури.

Соловей А.І. студ., ЗТЗ-20М, ФБСО
Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Житомирський державний технологічний університет

ТУРИСТИЧНІ УПОДОБАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Одну з найголовніших позицій в сфері бізнесу займає туризм, як одне з джерел, яке швидко розвивається при організації подорожей. При цьому клієнти туристичних фірм вибирають поїздки для відпочинку або в освітніх цілях, в яких закладають «індивідуальний маршрут» подорожі.

Туризм впливає на виховання молоді, це планомірний цілеспрямований вплив на людину в процесі організації її різноманітної діяльності з метою розвитку розумових здібностей, озброєння знаннями, вміннями та навичками, формування патріотичного світогляду і рис особистості.

У сучасному світі молодь відіграє особливу роль і є найважливішою складовою нашого суспільства. Молодіжний туризм – це нова, швидко зростаюча туристична галузь у світі, орієнтована на підлітків та молодь. Під «молодіжним туризмом» слід розуміти особливий вид подорожей для групи осіб, об'єднаних спільною метою організації відпочинку. Молодіжний туризм включає молодіжні поїздки, пов'язані з пізнавальними, оздоровчими, спортивними, волонтерськими, культурними та дозвіллями поза межами місця проживання та навчання. Для нього характерні переважно активний, насичений та недорогий відпочинок, планування подорожей в Інтернеті, більш гнучкі графіки, часті, але короткострокові поїздки. Даний напрямок туризму не тільки розширює кругозір і соціальні контакти, знайомить з визначними місцями України та світу, а й залучає до активних видів спорту. Молодіжний туризм стає все більш актуальним в даний час, це обумовлено наступними причинами:

- можливість подорожувати по території України;
- економний вид відпочинку;
- знайдення нових друзів;
- зміцнення здоров'я та вміння орієнтуватися на місцевості;
- підготовка до екстремальних життєвих ситуацій;
- наявність знижок при організації групових турів;
- розширення кругозору.

Сьогодні виділяють такі види молодіжного туризму:

1) розважальний туризм, який включає відвідування нічних клубів, парків розваг, ковзанок, різноманітні концерти, покази мод тощо;

2) освітній туризм можливий через наявність великої кількості програм міжнародного обміну студентами;

3) екстремальний вид туризму, який користується популярністю у молоді. Молодь найбільше зацікавлена в активному відпочинку, і багато туристичні компанії сьогодні організують спеціалізовані молодіжні тури, розроблені для енергійної молоді та пропонують їм такі види відпочинку.

Молодіжний туризм має багатовекторну спрямованість. В Україні зараз молодіжний туризм розвивається переважно стихійно, не організовано, більшість туристичних компаній не розробляють спеціалізований туристичний продукт для цієї категорії споживачів, а програми розвитку молодіжного туризму недостатньо використовуються. Сфера туристичної діяльності молоді в Україні включає як активні види відпочинку і спортивного туризму, типу скелелазіння і гірськолижного спорту, так і подорожі з пізнавальною ціллю, де об'єктом пізнання є багата археологічна релігійна історія країни, її культура та природа. В тому числі, тут знаходяться такі об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, як Києво-Печерська лавра і Софійський собор, а також середньовічний центра Львову.

Неіл Кар (1998) класифікує ринок молодіжних туристів на 7 категорій, а саме іноземних і вітчизняних молодих туристів, альтернативних туристів, короткострокових і довгострокових туристів, інституціоналізованих туристів, неінституціоналізованих туристів.

Ринок молодіжного туризму вважається одним з найважливіших ринків туризму, оскільки молодіжні мандрівники знаходяться на першому етапі своєї туристичної кар'єри, що може потенційно вплинути на їх майбутню поведінку в подорожах. Хоча ринок молодіжного туризму має значний потенціал для збільшення попиту на поїздки і туризм, менше уваги приділяється цьому туристичному сегменту. Крім того, туристи ідентифікуються відповідно до концепції молодіжного туризму тими, хто має намір подорожувати по розвагах.

За словами директора з дистрибуції TUI Ukraine Міли Воронцової, радикальних змін в туристичних перевагах українців цієї зими не відбулося. Наші співвітчизники як і раніше вважають кращим пляжний відпочинок, аніж гірськолижний. Вже котрий рік поспіль найпопулярнішим напрямком в зимовий період залишається Єгипет.

Комерційний директор компанії Tez Tour Ukraine Аркадій Маслов впевнений, що нині на світовому ринку альтернативи Єгипту взагалі немає, адже співвідношення ціни і якості послуг, що надаються там чи не ідеальне. Велика частина туристів відправляється саме в Єгипет, тому що всі інші країни або далеко розташовані і відчутно дорожче, або просто некомфортні для відпочинку в зимовий період. Крім вартості туру, на користь Єгипту грають спрощена система отримання візи, коротке займає близько трьох годин, час перельоту, розвинена готельна база, а також різноманітні анімаційні програми в готелях.

Друге місце у списку країн, у зимовий період, міцно закріпилося за Об'єднаними Арабськими Еміратами. Здавалося б, єгипетські all-inclusive ніяк не можуть конкурувати з luxury-готелями і містом майбутнього Дубаєм, проте який рік поспіль ці два напрямки люто змагаються між собою. Хоча ціни на відпочинок в Еміратах значно дорожчі. Країна останнім часом зробила кілька серйозних кроків назустріч бюджетним туристам: скасувала дорогі візи (необхідно лише наявність біометричного паспорта), впровадила бюджетні авіа перельоти, оголошує тури за привабливими цінами. Загалом, країна дорога, але вона залишає шанс навіть для бюджетних якісних турів.

Якщо ж розглядати не тільки зимовий період, а загалом сезонний відпочинок, то можна помітити, що популярною також була і залишається Туреччина. Співвідношення ціни та якості, all-inclusive, велика кількість історичних та культурних пам'яток, значна кількість молодого населення, приємний клімат та багато іншого, що кожного року у будь-який період манить туристів до себе.

Багато молодих українців надають перевагу активному відпочинку і тому обирають Європу та лоукости для її пізнання. Через велику кількість пам'яток та розваг, молодих українців-туристів так і манить Європа. Також існує велика кількість додатків та соціальних мереж, де можливо знайти нічліг задарма, а також можливо познайомитись з новими людьми. Найпопулярнішими напрямками є Німеччина, Італія, Франція, Болгарія та Чехія.

Видання «Lonely Planet» визначило «Топ-10 країн», «Топ-10 регіонів», «Топ-10 міст» та «Топ-10 оптимальних напрямків», які будуть популярні у 2020 році та актуальними для молоді. Топ найкращих країн очолило королівство Бутан, далі в рейтингу присутні Англія, Північна Македонія, Аруба, Свaziленд, Коста-Ріка, Нідерланди, Ліберія, Марокко та Уругвай.

Топ-10 найкращих міст для туризму очолив Зальцбург. На другому місті рейтингу опинився Вашингтон, США. На третьому місті виявилася столиця Єгипту – Каїр. Наступними у рейтингу були представлені Голвей, Бонн, Ла-Пас, Ванкувер, Дубаї та Денвер.

Топ-10 найкращих регіонів для відвідування очолив Середньоазіатський шовковий шлях. Стародавні міста, галасливі базари та дикі пейзажі Центральної Азії привертають все більше відвідувачів, які шукають пригод. На другому місці опинилась область Ле Марке, яка знаходиться в центральній Італії. Трійку лідерів замикає Тхоку, Японія. Також до Топ-10 найкращих туристичних регіонів увійшли: штат Мен (США); Острів Лорда Хоу (Австралія); провінція Гуйчжоу (Китай); провінція Кадіс (Іспанія); Північний схід Аргентини; Кварнерська затока (Хорватія) та Бразильська Амазонка.

Загалом, з появою лоукостів молоді українці стали більше подорожувати – це підтверджує статистика. В 2018-му році пасажиропотік аеропортів Києва, Львова, Одеси та Харкова приріс на 16–35 %. Молоді туристи самостійно бронюють готелі, трансфери, за півроку купують білети на лоукости. Найчастіше молодь подорожує саме лоукостами, а сімейні пари і старші люди бронюють тури в туристичних компаніях.

Туристична активність молоді зазнала великого спаду після подій весни 2020 року – пандемії COVID-19 (Коронавірусу). Велика кількість туристів не мала змогу не те що виїхати, але навіть в'їхати в країну. Перше завдання в даній ситуації – це зберегти внутрішній туризм і вхідний пасажиропотік на тому ж рівні, перенаправляючи більшу частину вихідного трафіку на дестинації в межах України. Після завершення кризи, пов'язаної з пандемією COVID-19, потрібно направити зусилля на укріплення туристичного попиту України на міжнародній арені. Можна припустити, що переважна кількість покращень в організації туризму будуть базуватися на організації віртуальних рішень і дистанційної роботи, а також на проведенні освітніх програм, які в багатьох країнах залишатимуться в режимі онлайн і після кризи COVID-19. Оптимізація ланцюжка постачання в туризмі та, особливо, удосконалені методи використання природних ресурсів та об'єктів культурної спадщини стануть ще важливішими, оскільки згідно з прогнозами в найкращому випадку глобальний туризм досягне рівня розвитку 2019 року лише через 3–5 років.

Отже, молоді українці дуже часто подорожують і намагаються це зробити з розумом та дешево. Найпопулярнішими турами серед молоді є Єгипет, Туреччина та лоукости Європи. На жаль, туризм зазнав великого спаду і не має можливості розвиватись через Всесвітню пандемію та кризу.

Молодіжний туризм вимагає до себе всебічної пильної уваги органів управління і молодіжних організацій у зв'язку з тим, що рівень доходів цієї категорії населення насправді не створює сприятливих умов для подорожей і відпочинку. Позитивна політика в цій галузі має виражатися в наданні максимальних можливостей і підтримці молодіжних ініціатив.

Соловійова А.С., студ., гр. ТЗ-6, ФБСО
Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РАСОВО-ЕТНІЧНОГО СКЛАДУ НАСЕЛЕННЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Двадцять століття не випадково називають американським – поступово і переможно Америка посідає місце лідера у західній цивілізаційній моделі, бо найповніше втілює її парадигми. Проте прагнення до гомогенності в американській ментальності та складі населення і завжди співіснувало (або знаходилося у діалозі) із тяжінням до власної індивідуалізації та самодостатності.

Розуміння соціальних та політичних процесів, які відбуваються на території США через призму особливостей етнічного складу населення, особливо зараз – у розквіт боротьби за права людини та толерантність, є надзвичайно важливим. Адже Сполучені Штати є країною, яка сформована з величезного числа етносів, та розглядати будь-яку соціальну тему або проблему без включення цього фактору помилково. Авжеж виділяють декілька класифікацій, за якими ділять населення за етносами. Загалом головними етносами США за расовою приналежністю є: білі, їх налічується близько 80 %, темношкірі – близько 13 %, азіати – близько 5 %, інші етноси – трохи менше 2 %. Також існує класифікація по країнам, вихідцями яких є громадяни Штатів. Але під впливом змішування населення, таке поняття як «раса» почало втрачати свою актуальність, і надалі віднести багатьох індивідів в рамки конкретного етносу є доволі проблематичним.

Найбільшою етнічною групою є білі. Це доволі гомогенна група населення, якщо брати тільки за расовою приналежністю, а саме європеїдною. Якщо розглядати цю групу за країнами, звідки вони емігрували до Сполучених Штатів, тут гетерогенність бере верх. Починаючи з 1584 року з відкриттям узбережжя «Вірджинія» першими колоністами були вихідці з Великобританії, які поступово, але впевнено розселилися на теренах Сходу Північної Америки. Згодом переселенці з Іспанії, Португалії, Німеччини та інших європейських країн почали активно займати нововідкриту територію, але все одно вже в 1780 три з кожних чотирьох американців були англійського або ірландського походження. Українці та уродженці зі Східної Європи почали прибувати до США ближче до 1890-х років і до початку Першої світової війни.

Темношкірі жителі почали своє життя як етнос США не добровільно, а під впливом рабовласницької політики, яка експлуатувала їх як безкоштовну силу. Завезення рабів почалося з 1619 року у британській Вірджинії, це був період, коли кількість європейських колоній зростала. Таким чином у першій половині XIX сторіччя саме на праці рабів, яких налічувалося майже 700 тисяч, багатство США було засновано і стрімко розвивалося, обганяючи економічні показники Європейських та Азіатських країн. Тільки з плином часу рабство поступово було скасоване, спочатку під впливом закону про заборону рабства Авраамом Лінкольном, згодом – Громадянською війною 1861–1865 років. Але тільки після Руху за громадянські права в США на чолі з Мартіном Лютером Кінгом активна дискримінація чорношкірого населення була завершена. Все одно навіть у 2021 році йде боротьба за соціальні права чорношкірих, і не можна з впевненістю стверджувати, що наразі немає утиску їхніх прав.

Вихідцям з Азії пощастило більше аніж чорношкірим, перші поселенці прибули тільки у 1763 році після закінчення Семирічної війни, багато з них оселилися на Гавайях. Наприкінці XIX сторіччя наплив емігрантів з Японії та Китаю був настільки інтенсивним, що на Західному березі США прийняли закон, який обмежував еміграцію з Східної Азії. Але хоч азіати, а саме японці, і не були рабами, вони все одно відчували утиск в період Другої світової війни, коли Японія приєдналася до фашистської Німеччини.

Авжеж є і багато інших етнічних меншин, зокрема до них відносять корінні народи Америки, які були початковими елементами етносу, але і їх права зазнали дуже сильного утиску з боку європейських колоністів. Гавайці та тихоокеанці складають менше 1 % населення, але є достатньо самобутною етнічною групою, яка проживає на острівних територіях США.

Одною із найбільших етнічних груп є латиноамериканці, але їх расова приналежність може бути різною. Це вихідці з іспаномовних країн Південної Америки, яких Бюро перепису населення США відносять до окремої групи.

Наразі проблема етносу, рівноправ'я та збереження національної спадщини є одною із ключових у Сполучених Штатах. Хоч ми і живемо у XXI сторіччі, але все одно відчувається утиск прав та багато расових стереотипів, які не дозволяють гармонійно розвиватися країні у плані соціальних відносин. З одного боку, меншини хочуть зберегти свою культуру, але з іншої – бути сприйнятими як повноправні громадяни США, саме на стику цих вимог і виникають труднощі, з якими борються активісти та захисники прав меншин.

ІСТОРИЧНІ НАРИСИ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ У РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД

Екскурсійна діяльність в Україні почала розвиватись у другій половині XIX ст. та була тісно пов'язана з розвитком краєзнавства, активізація якого спостерігається у період піднесення національно-культурного руху українського народу. Тому, на відміну від західноєвропейських “прогулянок на природу”, екскурсії на українських теренах мали переважно народознавче спрямування. Біля витоків екскурсійної справи стояли визначні особистості: організатори “Руської трійці”, семінаристи Львівської духовної семінарії Я. Головацький, М. Шашкевич, І. Вагилевич, відомий письменник І.Франко та багато інших.

Департамент позашкільної освіти Міністерства народної освіти УНР і його екскурсійний відділ приділяли постійну увагу забезпеченню навчально-виховного впливу через засоби унаочненого пізнання рідного краю, розширення спектру екскурсій. Вони, згідно з рекомендаціями відділу, мали бути історичними, природознавчими, економічними, естетичними, етнографічними тощо. Відділ працював над тим, щоб екскурсійною діяльністю була охоплена вся територія України, щоб забезпечувалося фінансування цієї справи. Передбачалося, що екскурсії мають влаштовуватися для різних соціальних верств населення, різних вікових категорій. Екскурсійний відділ наполягав на тому, що слід приділити найголовнішу увагу розвитку екскурсійної справи по всій території України, встановити тісний контакт з освітянськими установами, забезпечити екскурсійну справу коштами. Працівники відділу вбачали головним засобом національного виховання країнознавство, що буде здобуватися шляхом екскурсійним, шляхом безпосереднього ознайомлення людей з предметом нашого національного добра. На засіданнях екскурсійного відділу розглядалися питання організації екскурсійних маршрутів. Учасники засідань визначили, що екскурсії мають бути історичними, природознавчими, економічними, естетичними, етнографічними та іншого тематичного спрямування. Діяльність системи екскурсійних закладів в Україні в 20–30-х роках здійснювалася відповідно до завдань культурного будівництва, до рішень з'їздів і нарад, до кодексів законів і законодавчих актів, спрямованих на утвердження нового соціалістичного устрою. Одним з основних документів, який визначав напрямки діяльності екскурсійних закладів, був Кодекс законів про народну освіту УСРР, затверджений постановою ВУЦВК від 22 листопада 1922 року. Екскурсійна справа в 20–30-ті роки займала важливе місце в системі освіти України. Незважаючи на ідеологічну спрямованість, екскурсії та туристські подорожі підносили загальний культурний рівень студентсько-учнівської молоді. Екскурсійно-туристська діяльність у середніх і вищих навчальних закладах стала важливою складовою туристсько-екскурсійного руху.

У радянський період керівництво екскурсійною діяльністю поступово зосереджується в руках більшовицької держави під невиспним партійним контролем. Першою радянською екскурсійною організацією було «Бюро шкільних екскурсій» Народного Комісаріату освіти РРФСР, створене у 1918 році. Цього ж року В.І. Ленін підписав Декрет Раднаркому РРФСР “Про зняття пам'ятників, споруджених на честь царів та їх слуг, і створення проектів пам'ятників Російській Соціалістичній Революції”. У містах почали з'являтися нові пам'ятники, які ставали об'єктами екскурсій по пам'ятних історико-революційних місцях. Для концентрації всієї роботи у 1929 році було створено Товариство пролетарського туризму РРФСР, згодом – Всесоюзне добровільне товариство пролетарського туризму і екскурсій. Екскурсійну роботу очолило Державне екскурсійне акціонерне товариство “Радянський турист”, яке організувало роботу в 23 містах і курортних місцевостях країни, спрямувало роботу з розширення екскурсійної тематики.

У 30-х рр. туристсько-екскурсійна діяльність стає одним з найважливіших напрямків в діяльності радянських профспілкових організацій та починає розглядатися як одна з форм комуністичного виховання трудящих. У роки Великої Вітчизняної війни вся діяльність туристсько-екскурсійних закладів була підпорядкована завданням військового часу, справі воєнно-патріотичного виховання воїнів Червоної армії і молоді, а також в екскурсійній програмі значне місце відводилось воєнно-історичній тематиці.

В післявоєнний період помітних успіхів набули зрушення в теорії та методиці екскурсійної справи. Вдосконалювались форми і рівень підготовки екскурсіводів.

Отже, в умовах радянської політичної системи діяльність туристсько-екскурсійних організацій перебувала під постійним контролем ідеологічних органів партії. Будь-яка постанова ЦК КППС, рішення чергових з'їздів негайно трансформувалися на сферу туризму, супроводжувалися вимогами посилення ідеологічної обробки туристів і екскурсантів. Екскурсійна робота в туристських організаціях Української РСР набула на той час офіційної назви «екскурсійна пропаганда».

Янчикова А.А., студ., гр. ТЗ-6, ФБСО
Ярмолюк Д.І., асист. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТУРИСТИЧНІ ВПОДОБАННЯ СТУДЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Молодіжний туризм – це нова, швидко зростаюча туристична галузь у світі, орієнтована на підлітків та молодь. Молодіжний туризм включає молодіжні поїздки, пов'язані з пізнавальними, оздоровчими, спортивними, волонтерськими, культурними та дозвіллями поза межами місця проживання та навчання. Для нього характерні переважно активний, насичений та недорогий відпочинок, планування подорожей в Інтернеті, більш гнучкі графіки, часті, але короткострокові поїздки. Підлітки обожають подорожі, та мріють побувати у багатьох куточках світу, пізнати нові міста та культуру інших країн. Молодіжний туризм має багатовекторну спрямованість. В Україні, в даний час молодіжний туризм розвивається переважно стихійно, не організовано, більшість туристичних фірм не розробляє спеціалізованого туристичного продукту для цієї категорії споживачів, а програми розвитку молодіжного туризму реалізуються в недостатній мірі.

Для дослідження найцікавіших країн для подорожей молоді «Житомирської політехніки» ми провели опитування за допомогою якого дізналися список «ТОП країн» для подорожей, та зрозуміли, які архітектурні споруди або пам'ятки так притягують до себе студентську молодь. Ціллю одного із запитань була потреба визначити країни, яким віддають перевагу студенти для пізнання. Відповіді розподілились наступним чином (рис. 1). Отож, більшість зробили свій вибір в сторону США, а саме 42 %. Друге місце за вибором молоді зайняла Італія 21 %, далі Австралія – 15 %, Франція – 12 %, та найменше уподобань у Великобританії – 9 %.

Наступне питання стосувалось архітектури та історичних пам'яток обраних країн. Метою було дізнатися найпривабливіші споруди в даних країнах. Відповіді розподілились наступним чином: в Австралії молодь привабив Оперний театр, який знаходиться у місті Сідней. В Італії такою пам'яткою стала Пізанська вежа та Колізей. Найвідвідуванішим місцем в США було обрано Статую Свободи. Щодо Франції, то всім опитаним на думку спадала Ейфелева вежа у Парижі. Не менш цікаві пам'ятки зазначили в королівстві Великобританія, а саме: Тауерський міст, Біг Бен та Букінгемський палац. У процесі опитування, цікавило чи обмежуються туристи відвідуванням основних атракцій у процесі подорожі. Можемо спостерігати на діаграмі, що 54 % опитаних відвідують лише визначні пам'ятки, 24 % – тільки половину, 12 % відповіли самостійно формують знайомство з атракціями, та 9 % – відвідують лише найкращі споруди (рис. 2).

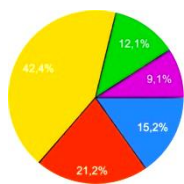

Рис. 1. Міста-лідери уподобань студентів університету

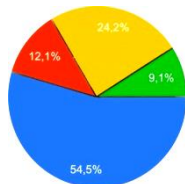

Рис. 2. Атракції-лідери серед студентів університету

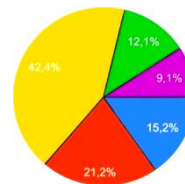

Рис. 3. Країни-лідери уподобань студентів

І останнім питанням у даному опитуванні було визначити найбільш відвідувані країни світу. Отож, 60 % опитуваної молоді подорожує в країни Європи, також популярними для туризму є країни Скандинавії – 15 %, та однакового віддали перевагу країнам Азії та Україні – по 12 % (рис. 3).

Зробимо висновок, що багато молодих людей, як і завжди, прагне до подорожей світом, пізнання нових традицій, архітектури та культури інших народів, іноді таких не схожих на наші. Отже, підсумовуючи результати проведеного дослідження, можемо зазначити, що більшість молоді подорожує з метою відпочинку, для відвідування нових місць, а також для пізнання культури інших країн або ж регіонів. Найбільш привабливими регіонами для відпочинку для молодих туристів є морські курорти, гірські райони, а також культурно-історичні центри. Найбільшими бар'єрами з якими стикається молодь, яка подорожує є: вартість поїздки та брак часу.